

Analyse

Energie-inflatie

De impact van de energiecrisis op huishoudens
Juni 2025

DeNederlandscheBank

EUROSYSTEEM

Energie-inflatie: De impact van de energiecrisis op huishoudens

©2025 De Nederlandsche Bank N.V.

Auteurs: Laura Lehtonen en Gerard Eijssink

Met dank aan collega's van DNB, en in het bijzonder Sophie Steins Bisschop, Bas Heerma van Voss, Camille Mehlbaum, Mauro Mastrogiacomio, Frank van Moock, Eline Adema en Maikel Volkerink. Onze dank gaat ook uit naar contacten bij CPB, de ministeries van Binnenlandse Zaken, Financiën, Economische Zaken en Klimaat en Groene Groei voor het delen van hun waardevolle inzichten. Resultaten in hoofdstuk 2 zijn gebaseerd op eigen berekeningen in projectnummer 3082 op basis van niet-openbare microdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Alle overgebleven fouten zijn de onze. Rectificatie (23 maart 2026): in een eerdere versie viel de gemiddelde energiequote voor alle jaren lager uit, vanwege gebruik van een oude methode. De methode is sindsdien aangepast. De berekeningen per inkomenskwintiel zijn niet gewijzigd.

Met de serie 'DNB Analyse' beoogt De Nederlandsche Bank inzicht te verschaffen in de analyses die DNB ten behoeve van actuele beleidsvraagstukken uitvoert. De tot uitdrukking gebrachte zienswijzen zijn voor rekening van de auteurs en komen niet noodzakelijkerwijs overeen met de officiële standpunten van De Nederlandsche Bank. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook en evenmin in een retrieval system opgeslagen worden, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Nederlandsche Bank.

De Nederlandsche Bank N.V.

Postbus 98 1000 AB

Amsterdam

Internet: www.dnb.nl

Email: info@dnb.nl

Inhoud

Samenvatting	4
1. De heterogene effecten van inflatie	6
1.1 Verschillen in inflatie tussen huishoudens	6
1.2 Verschillen in energie-inflatie tussen huishoudens	7
2. Energie-inflatie raakt huishoudens verschillend	9
2.1 Ontwikkelingen in de energiequote	9
2.2 Aanpassingen in het energieverbruik	10
3. Effect van compensatiemaatregelen	12
3.1 Onderzochte maatregelen	12
3.2 Methode en aannames	13
3.3 Resultaten	14
3.4 Conclusie	16
Referenties	19
Appendix	21

Samenvatting

De energie-inflatie van de afgelopen jaren heeft huishoudens in Nederland hard geraakt. Vooral de sterk gestegen prijzen voor gas en elektriciteit leidden tot een opvallend hoge inflatie. Hogere energiekosten zijn niet alleen direct voelbaar voor huishoudens, maar kunnen ook leiden tot bredere prijsstijgingen in de economie. Daarom is het voor De Nederlandsche Bank (DNB) belangrijk om deze ontwikkeling goed te begrijpen. Daarnaast beïnvloeden compensatiemaatregelen van de overheid in het kader van de gestegen energieprijzen de overheidsfinanciën en indirect ook weer de inflatie. In deze analyse onderzoeken we daarom hoe energie-inflatie uitwerkt op verschillende groepen huishoudens en in hoeverre de getroffen ondersteuningsmaatregelen effectief zijn geweest. Ook kijken we naar manieren om huishoudens beter te wapenen tegen toekomstige prijsschokken, zodat de economie als geheel robuuster wordt.

Inflatie treft huishoudens verschillend, omdat zij uiteenlopende uitgaven en winkelgedrag hebben. De Consumentenprijsindex (CPI) en de Geharmoniseerde Consumentenprijsindex (HICP) meten de gemiddelde prijsontwikkeling, maar houden geen rekening met verschillen tussen huishoudens. Lage inkomens geven bijvoorbeeld zo'n 35% van hun inkomen uit aan wonen, terwijl dit bij hoge inkomens 23% is (CPB, 2024). Huurders besteden bovendien relatief meer aan vaste lasten dan woningeigenaren (CPB, 2025). Hierdoor verschilt de effectieve inflatie per huishouden. Huishoudens met een hoog inkomen kunnen consumptiegedrag gemakkelijker aanpassen, omdat zij een groter gedeelte van hun inkomen uitgeven aan luxeproducten dan huishoudens met een laag inkomen (Gürer & Weichenrieder, 2018). Ook zijn er verschillen tussen huurders en kopers. Voor huurders is het vaak lastiger om uitgaven aan te passen, omdat een groter deel van hun inkomen opgaat aan vaste lasten (CPB, 2025).

Ook bij ogenschijnlijk homogene energieproducten zoals gas en elektriciteit kunnen verschillen in inflatie bestaan. Dit komt door verschillen in contractvormen, voorkeuren en gedrag. Huishoudens kiezen bijvoorbeeld voor vaste of variabele tarieven en voor groene of grijze stroom. Verschillen in contractkeuze kunnen oplopen tot wel ca. €900 per jaar tussen het goedkoopste en duurste contract (ACM, 2025).

Hoe lager het inkomen, hoe groter het deel dat aan energie wordt besteed. Huishoudens verschillen sterk in hun energieconsumptie, bijvoorbeeld door de grootte en energiezuinigheid van de woning. In absolute bedragen geven huishoudens met een hoog inkomen meer uit aan energie, maar als percentage van het besteedbaar inkomen (de energiequote) geven huishoudens met lagere inkomens meer uit aan energie. Hierdoor worden huishoudens met lagere inkomens relatief zwaarder geraakt door stijgende energieprijzen.

In periodes van hoge energieprijzen nemen deze verschillen toe. De energiequote, het aandeel van uitgaven aan energie gerelateerd aan het inkomen, steeg sterker tussen 2020 en 2023 sterker voor huishoudens met lage inkomens dan voor hoge inkomens. Voor het laagste inkomenskwintiel ging de energiequote omhoog van 6,0% naar 7,0%, terwijl deze bij het hoogste kwintiel slechts licht steeg van 1,9% naar 2,0%. Een verklaring is dat huishoudens met hoge inkomens hun gasverbruik sterker hebben verminderd, door bijvoorbeeld vaker zonnepanelen te installeren of over te stappen op elektrische verwarming. Zo is het gasverbruik bij het hoogste kwintiel met 17,3% afgenomen in 2023 (t.o.v. 2022), terwijl dit voor het laagste kwintiel 11,6% was.

Energiekosten verschillen ook tussen huurders en huiseigenaren. In 2023 besteedden huiseigenaren met lage inkomens 8,6% van hun besteedbaar inkomen aan energie. Bij huurders met lage inkomens in corporatiewoningen was dat 6,2% en in niet-corporatiewoningen 8,2%. Voor hoge inkomens, zowel huurders als huiseigenaren, lag dit aandeel rond de 2%. De lagere energiequote voor lage inkomens in corporatiewoningen ten opzichte van huurders in niet-corporatiewoningen komt onder andere doordat deze woningen vaak energiezuiniger zijn en een hoger energielabel hebben dan niet-corporatiewoningen (WoON, 2021; WoON, 2024).

Om huishoudens te compenseren voor de hoge energiekosten nam de overheid in 2022 verschillende maatregelen. Alle huishoudens hebben een lumpsum bedrag van €380 ontvangen, en huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociale minimum daar bovenop nog €1300. Daarnaast heeft de overheid enkele

prijzmaatregelen genomen, zoals de verlaging van btw op gas, elektriciteit en stadsverwarming van 21% naar 9% en de verlaging van de accijnzen op benzine, diesel en LPG met 21%.

Deze maatregelen hebben een belangrijk deel van het koopkrachtsverlies gecompenseerd. Koopkracht wordt hierbij gemeten als het bedrag dat nodig is om hetzelfde consumptieniveau te behouden ondanks de prijsstijgingen, rekening houdend met eventuele inkomensveranderingen.¹ Zonder steun zouden huishoudens gemiddeld 7,3% aan koopkracht hebben verloren; bij de laagste inkomens zelfs 20,7%. Door de maatregelen bleef het gemiddelde koopkrachtsverlies beperkt tot 5,5%. Vooral huishoudens met lage inkomens hadden baat bij de maatregelen, met name vanwege de energietoeslag van €1300. De prijzmaatregelen hadden een kleiner effect: gemiddeld 0,8% koopkrachtsverbetering, met 1,8% voor lage inkomens en 0,5% voor hoge inkomens.

De inflatiepiek ligt inmiddels achter ons. Ook is de betaalbaarheid van energie verbeterd. In 2025 geven huishoudens gemiddeld minder dan 3,6% van hun inkomen uit aan energie.² Dit is een stuk lager dan tijdens de energieprijscrisis (4,1%), wat vooral komt door lagere energieprijzen en inkomensgroei. Hoewel de totale vaste en noodzakelijke lasten van de meeste huishoudens wel zijn gestegen, zijn de inkomens harder gestegen. Daardoor zijn huishoudens een kleiner deel van hun inkomen hieraan kwijt (CPB, 2025).

Tegelijkertijd is de geopolitieke onzekerheid groot, en een nieuwe energieprijsstijging daarmee niet uitgesloten. Zo zijn de olieprijsen recent gestegen als gevolg van de onrust in het Midden-Oosten, wat gevolgen kan hebben voor zowel brandstofprijzen als gasprijzen. Ook kunnen hogere olieprijsen via de productiekosten leiden tot bredere inflatiedruk in de economie. Deze analyse laat zien dat huishoudens met hogere inkomens niet alleen kleiner deel van hun inkomen aan energie besteden, maar dat zij dit ook deel meer hebben weten terug te brengen in de periode van de stijgende energieprijzen, bijvoorbeeld door sneller te verduurzamen. Lagere inkomens zijn daarentegen minder snel van het gas afgegaan en besteden een groter deel van hun besteedbaar inkomen aan energie. Daardoor blijven zij relatief kwetsbaar voor schommelingen in energieprijzen. Een eventuele toekomstige stijging van de energieprijzen zou hen dan ook opnieuw zwaarder raken. Deze analyse laat ook zien dat gerichte inkomenssteun het koopkrachtsverlies op korte termijn kan beperken. Op langere termijn is het effectiever om het energieverbruik structureel te verlagen via maatregelen die het energieverbruik beperken.

¹ Door de verschillen in uitgavepatronen tussen huishoudens mee te nemen, wijkt onze definitie hier af van de definitie van koopkracht zoals gebruikt door CBS (2023e) en CPB (2022). Hierdoor zijn de cijfers niet 1 op 1 vergelijkbaar met die van het CBS en CPB.

² We hebben onze methode aangescherpt sinds de publicatie van DNB (2025). In de oude methode viel de gemiddelde energiequote in alle jaren lager uit. De berekeningen per inkomenskwintiel zijn daarbij niet aangepast.

1. De heterogene effecten van inflatie

Dit hoofdstuk gaat in op de uiteenlopende impact van inflatie op verschillende huishoudens, met speciale aandacht voor de rol van energie-inflatie. Huishoudens verschillen in wat zij kopen, hoeveel ze betalen en hoe ze reageren op prijsstijgingen. Hierdoor pakt inflatie voor sommige huishoudens zwaarder uit dan voor andere. Bij energie-inflatie spelen verschillen in contractvormen, verbruik en mogelijkheden tot verduurzaming een grote rol. Huishoudens met lagere inkomens blijken relatief zwaarder getroffen door de stijgende energiekosten, mede doordat zij minder mogelijkheden hebben om hun gedrag of woning aan te passen.

1.1 Verschillen in inflatie tussen huishoudens

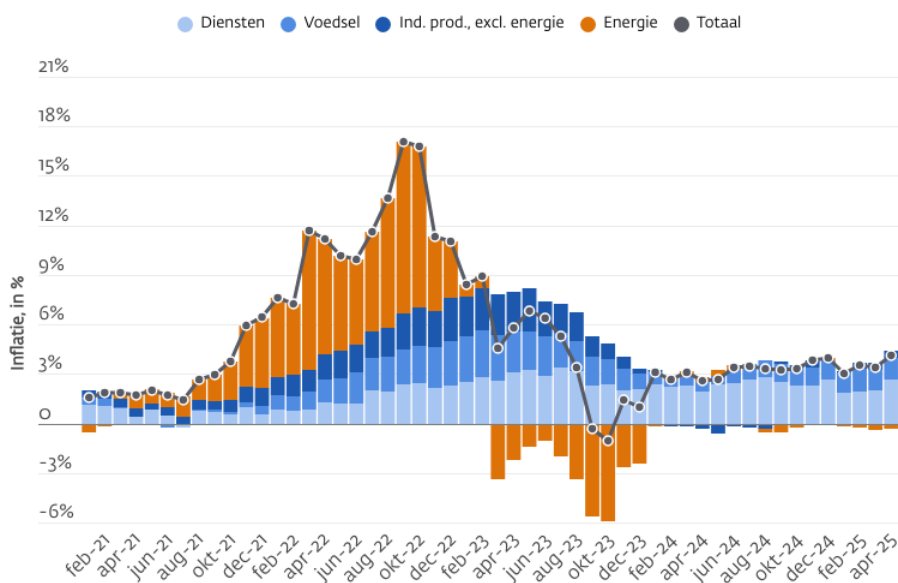
De afgelopen jaren was de inflatie in Nederland opvallend hoog, vooral door de hoge energie-inflatie.

Energie-inflatie is de prijsstijging van energieproducten zoals gas en elektriciteit. Tussen eind 2021 en begin 2023 stegen de prijzen met percentages die in Nederland al sinds de jaren '80 niet meer waren voorgekomen. De stijging in de inflatie begon toen de economie na corona weer op gang kwam en de vraag naar producten en diensten toenam. Vervolgens stegen door de inval van Rusland in Oekraïne de energieprijzen flink. Tussen september 2021 en september 2022 steeg de gasprijs met 229% en de elektriciteitsprijs met 188% (CBS, 2025a). Hierdoor piekte de inflatie op 17,1% op jaarbasis in september 2022, wat voor bijna de helft verklaard kon worden door de veel hogere energieprijzen (CBS, 2025a). Hoewel de prijzen sindsdien zijn gedaald, zijn de variabele prijzen voor gas en elektriciteit in 2024 nog altijd ruim twee keer zo hoog als in de periode vóór september 2021 (CBS, 2025b). Na de stijging van de energieprijzen stegen ook de prijzen in andere productcategorieën. Ook stegen de lonen als reactie op de hogere inflatie. Hierdoor is de inflatie lange tijd hoger gebleven dan de ECB-doelstelling van rond de 2% op de middellange termijn. In 2025 wordt verwacht dat de inflatie onder de 3,0% daalt (DNB, 2025).

Prijsstijgingen raken niet elk huishouden op dezelfde manier. Als we het hebben over dé inflatie, bedoelen we meestal één gemiddeld cijfer voor heel Nederland of het Eurogebied. De gebruikelijke maatstaven voor de inflatie, de Consumentenprijsindex (CPI) en de Geharmoniseerde Consumentenprijsindex (HICP)³, meten namelijk

Figuur 1: Na de piek in energie-inflatie stegen ook in prijzen van andere producten

Bijdragen aan HICP, 2021-2025, in %-punten en %-mutaties jaar op jaar

Bron: CBS, 2025a

³ Zie voor een uitleg over de verschillen tussen de Consumentenprijsindex (CPI) en de Geharmoniseerde Consumentenprijsindex (CBS, 2022a).

de prijsstijging voor het gemiddelde mandje aan producten dat Nederlanders kopen. Maar niet iedereen koopt hetzelfde, en dus merkt niet iedereen prijsstijgingen op dezelfde manier.

Daarvoor zijn verschillende redenen. Ten eerste verschillen huishoudens in welk deel van hun inkomen ze uitgeven aan welke producten, bijvoorbeeld het percentage dat ze kwijt zijn aan woonlasten of de energierekening (CPB, 2024). Ten tweede hebben huishoudens verschillende productvoorkeuren, bijvoorbeeld voor A- of huiskamerproducten. De prijsstijgingen van deze producten kunnen verschillen, maar dit wordt niet gevangen in de gebruikelijke maatstaven voor inflatie. Daarnaast kunnen de daadwerkelijk betaalde prijzen voor producten verschillen door winkelgedrag. Sommigen zoeken actief naar aanbiedingen, kopen in bulk of kiezen goedkopere winkels. Hierdoor betaalt niet iedereen dezelfde prijs voor hetzelfde product. Onderzoek van de ECB laat zien dat dit soort verschillen – in voorkeuren en winkelgedrag – een belangrijk deel van de verschillen in inflatie tussen huishoudens verklaren (ECB, 2023; ECB, 2024). Tot slot reageren mensen anders op prijsstijgingen. Huishoudens met een lager inkomen veranderen hun koopgedrag vaak sneller (ECB, 2023). Zij stappen bijvoorbeeld sneller over op goedkopere alternatieven, terwijl huishoudens met hoge inkomens eerder zoeken naar kortingen. Huishoudens met een hoog inkomen kunnen consumptiegedrag bovendien gemakkelijker aanpassen, omdat zij een groter gedeelte van hun inkomen uitgeven aan luxeproducten dan huishoudens met een laag inkomen (Gürer & Weichenrieder, 2018).

1.2 Verschillen in energie-inflatie tussen huishoudens

Ook homogene energieproducten zoals elektriciteit en gas kunnen zorgen voor verschillen in inflatie op huishoudniveau. De stijging van de energieprijzen was een van de belangrijkste redenen van de hoge inflatie van de afgelopen jaren. Toch betaalt niet elk huishouden dezelfde prijs voor gas of elektriciteit. Dat komt bijvoorbeeld doordat sommige mensen een vast contract hebben en anderen een variabel contract. Ook de looptijd kan verklaren dat huishoudens verschillende prijzen betalen voor hetzelfde product. Volgens onderzoek van de ACM kunnen prijsverschillen oplopen tot wel €900 per jaar (ACM, 2025). Naast de prijs verschilt ook het energieverbruik per huishouden. Sommige huishoudens wekken bijvoorbeeld met zonnepanelen zelf stroom op of verbruiken minder energie door bijvoorbeeld betere isolatie. Veel mensen met een laag inkomen hebben moeite om de kosten voor verduurzaming zelf op te brengen, en zijn minder goed op de hoogte van subsidie- en financieringsmogelijkheden (DNB, 2024). Al deze effecten dragen bij aan heterogeniteit in de daadwerkelijke inflatie van huishoudens. De verschillen zijn ook terug te zien in het percentage van het besteedbaar inkomen dat huishoudens besteden aan energie – de zogeheten energiequote (zie box 1). Zoals figuur 2 laat zien, kan deze energiequote bijna twee keer zo hoog uitvallen wanneer alleen energieprijzen van nieuwe contracten worden meegenomen, vergeleken met een benadering die ook lopende contracten meerekent.⁴

Het is lastig te zeggen of inflatie in het algemeen ongelijkheid vergroot. Door de hoge inflatie is er meer academisch onderzoek gedaan naar de vraag hoe inflatie uitpakt voor verschillende inkomensgroepen en of een stijging van de inflatie zorgt voor een toename van de inkomensongelijkheid. Uit een overzichtsstudie van 124 wetenschappelijke artikelen blijkt dat toenemende inflatie kan leiden tot een (zeer) beperkte toename van ongelijkheid (Sintos, 2023). Deze resultaten zijn echter plaats- en tijdsafhankelijk en niet alle studies vinden een toename van ongelijkheid door inflatie. In sommige gevallen kan inflatie ongelijkheid vergroten, maar dit is in andere gevallen niet het geval. Zo vindt het CPB dat voor de jaren 2012-2016 en 2020 de inflatie hoger was voor huishoudens met lage inkomens dan voor huishoudens met hoge inkomens. Dit komt door grotere uitgaven aan huur, energie en alcohol en tabak. In 2021 draait dit beeld echter en is juist de inflatie voor hoge inkomens hoger, vanwege prijsstijgingen van brandstoffen en transportdiensten (CPB, 2024). Als we specifiek kijken naar de

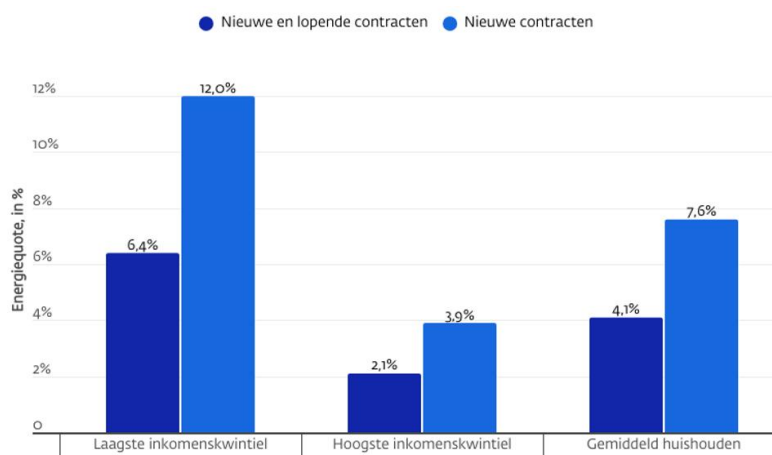
⁴ Het CBS heeft in 2023 een nieuwe meetmethode voor energieprijzen geïntroduceerd, waarbij zowel de prijzen van de lopende als nieuwe energiecontracten worden meegenomen (CBS, 2023b). Deze aanpassing was nodig omdat de oude methode alleen keek naar nieuwe contracten, terwijl veel huishoudens met vaste contracten de prijsstijging tijdens de energiecrisis nog niet voelden. Hierdoor werd de gemiddelde prijsontwikkeling minder representatief weergegeven.

boodschappen⁵ van huishoudens, vindt de ECB voor de periode 2009-2018 voor Nederland een inflatie van 1,8% voor lage inkomens en 1,1% voor hoge inkomens (ECB, 2023).

Doordat lagere inkomens een groter gedeelte van hun besteedbaar inkomen uitgeven aan energie, en die kosten lastig te vermijden zijn, wordt algemeen aangenomen dat energie-inflatie ongelijkheid vergroot. (Bettarelli et al., 2023). Ook voor Nederland vindt het CPB dat de energie-inflatie een groter effect heeft op huishoudens met een laag inkomen (CPB, 2024). In hoofdstuk 2 gaan we hier op basis van CBS-microdata nader op in. In hoofdstuk 3 onderzoeken we de verdelingseffecten als gevolg van de compensatiemaatregelen van de overheid naar aanleiding van de energiecrisis.

Figuur 2: Huishoudens met lage inkomens betalen een groter deel van hun inkomen aan energie

Energiequote van de laagste en hoogste inkomenskwintielen en een gemiddeld huishouden in 2022, berekend op basis van zowel lopende als alleen nieuwe energiecontracten

Noot: De laagste en hoogste inkomensgroepen zijn respectievelijk de laagste en hoogste 20% van de inkomensverdeling. Voor het gemiddelde huishouden zijn de gemiddelde energiekosten gedeeld door het gemiddelde besteedbaar inkomen.

Bron: Eigen berekening op basis van microdata van het CBS en energieprijzen van Statline

⁵ In dit onderzoek wordt met boodschappen bedoeld zogenoemde *Fast-moving consumer goods* (FMCG). Deze bestaan voornamelijk uit voedsel, (non-)alcoholische dranken, schoonmaakmiddelen, producten voor persoonlijke hygiëne en diervoeding.

2. Energie-inflatie raakt huishoudens verschillend

Dit hoofdstuk laat de ontwikkelingen van de energiequote voor verschillende huishoudens zien. Op basis van CBS-microdata analyseren we de ontwikkelingen van de energiequote – het aandeel van het besteedbaar inkomen dat huishoudens uitgeven aan gas en elektriciteit – tussen 2019 en 2023. Hierbij ligt de focus op verschillen tussen inkomensgroepen en tussen huurders en huiseigenaren. Lagere inkomens zijn een aanzienlijk groter deel van hun inkomen kwijt aan energielasten. Bovendien zijn hogere inkomens beter in staat om energiebesparende maatregelen te treffen. Huurders – met name in niet-corporatiewoningen – blijven achter in de verduurzaming.

2.1 Ontwikkelingen in de energiequote

Huishoudens verschillen sterk in hun energieconsumptie. Op basis van de beschikbare gegevens kunnen we geen onderscheid maken in de daadwerkelijk door huishoudens betaalde prijzen voor gas en elektriciteit per kubieke meter (m³) en kilowatturen (KWh). In dit hoofdstuk richten we ons op het aandeel van het besteedbaar inkomen dat huishoudens uitgeven aan gas en elektriciteit: de energiequote (zie box 1). Specifiek kijken we daarbij naar gas- en netto-elektriciteitsverbruik⁶, en niet naar prijsstijgingen van brandstoffen zoals benzine en diesel of andere energie-intensieve producten. De focus ligt hierbij op de verschillen in uitgaven tussen inkomensgroepen en verschillen tussen huiseigenaren en huurders.⁷ In verband met de beschikbaarheid van data over energieverbruik ligt de focus van deze analyse op de periode 2019-2023. De data van vóór 2019 die wel beschikbaar zijn laten bovendien weinig verschillen zien in de patronen tussen verschillende inkomensgroepen en tussen huurders en huiseigenaren. De gepresenteerde cijfers zijn op basis van analyses met microdata van het CBS, tenzij anders aangegeven.

Box 1: De berekening van de energiequote

De energiequote is het percentage van het besteedbaar inkomen dat wordt uitgegeven aan energie. Voor de berekening gebruiken we microdata over het besteedbaar inkomen per huishouden van het CBS. Voor energiekosten wordt rekening gehouden met vaste kosten (transporttarief, vast leveringstarief), variabele kosten (variabel leveringstarief, opslag duurzame energie en energiebelasting), het prijsplafond en de vermindering van de energiebelasting. We gebruiken CBS-microdata over geschatte energiekosten per huishouden uit de Woonbase-dataset. Deze schattingen zijn gebaseerd op huishoudspecifiek verbruik en gemiddelde tarieven van het CBS, inclusief vaste lasten, belastingen, prijsplafond en belastingvermindering. Dit betekent we geen onderscheid kunnen maken in de daadwerkelijk betaalde energieprijzen door huishoudens en focussen op de verschillen in gebruik. De gegevens zijn beschikbaar voor de periode 2019-2023.

Het gedeelte van het inkomen dat opgaat aan energiekosten neemt af naarmate het inkomen toeneemt.

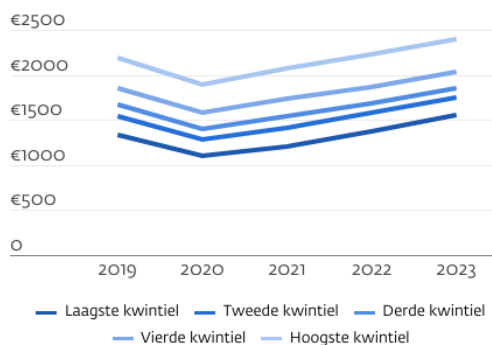
Figuur 3a laat zien dat de totale uitgaven aan energie toenemen met het inkomen. Als we kijken naar de energiequote is precies het tegenovergestelde het geval (figuur 3b). Vóór de energiecrisis was de energiequote van het laagste kwintiel huishoudens al ruim drie keer hoger dan dat van het hoogste kwintiel. Dit betekent dat huishoudens met lagere inkomens bij een stijging van de energieprijzen een hogere inflatie ervaren dan huishoudens met hoge inkomens. Dit zien we ook terug in de stijging van de energiequotes in deze periode. De gemiddelde energiequote voor het laagste inkomenskwintiel is gestegen sinds 2020 van 6,0% naar 7,0% in 2023. Voor het hoogste kwintiel stijgt de energiequote van 1,9% naar 2,0% in dezelfde periode.

⁶ De elektriciteitslevering minus (gesaldeerd voor) de eventuele teruglevering.

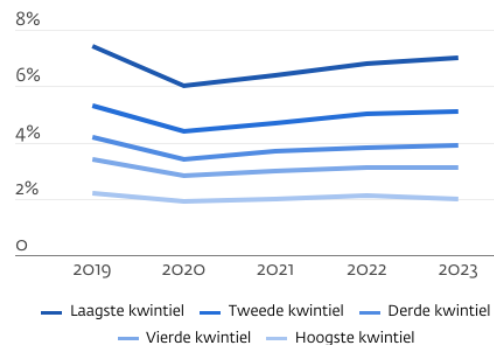
⁷ Voor de verdeling over inkomensgroepen en het gemiddelde besteedbare inkomen per groep, zie tabellen I en II in de bijlage.

Figuur 3: Huishoudens met hoge inkomens betalen in euro's meer aan energie, maar huishoudens met lage inkomens een groter deel van hun inkomen

Figuur 3a: Energierekening per inkomenskwintiel, 2019-2023

Figuur 3b: Energiequote per inkomenskwintiel, 2019-2023

Bron: Eigen berekeningen op basis van CBS microdata.

Er zijn ook verschillen in de energiequote tussen huurders en kopers, vooral bij lage inkomens. Vooral huiseigenaren met een laag inkomen geven in 2023 een groter deel (8,6%) van hun inkomen uit aan energie dan huurders met een laag inkomen in corporatiewoningen (6,2%, zie figuur I in de bijlage).⁸ Voor lage inkomens in niet-corporatiewoningen ligt de energiequote iets lager dan bij dezelfde groep huiseigenaren (8,2%). De relatief lage energiequote van huurders in corporatiewoningen hangt samen met hun lagere gasverbruik (zie figuur II). Deze woningen zijn vaak energiezuiniger dan andere typen woningen (WoON, 2021; WoON, 2024). Huiseigenaren verbruiken daarentegen meer energie: het gasverbruik is zowel bij lage als hoge inkomens onder woningeigenaren hoger dan bij alle huurders (zie figuur II). Woningeigenaren wonen doorgaans in grotere woningen (gemiddeld 144 m² versus 89 m² bij huurwoningen in 2023) en met meer personen in een huishouden (gemiddeld 2,5 tegenover 1,7; (CBS, 2024a)). Bij huishoudens met de hoogste inkomens zien we nauwelijks verschil tussen huurders en kopers: de energiequote voor deze groep huishoudens ligt zowel voor huurders als voor kopers rond de 2%. Hoewel woningeigenaren meer gas verbruiken, is hun energiequote laag dankzij hun hogere besteedbare inkomen ten opzichte van vergelijkbare huurders.

2.2 Aanpassingen in het energieverbruik

Sommige huishoudens kunnen hun energieverbruik gemakkelijker aanpassen dan andere. Huishoudens met hogere inkomens hebben in 2022 en 2023 hun gasverbruik sterker verlaagd dan huishoudens met lagere inkomens. De groep met de hoogste inkomens verbruikte in die jaren 23,4% en 17,3% minder gas (zie figuur III), terwijl het laagste inkomenskwintiel zijn verbruik met 21,4% en 11,6% verminderde.^{9,10} Dit komt deels doordat meer dan de helft van de hogere inkomens in 2023 zonnepanelen had, dit is meer dan verdubbeld sinds 2019 (zie figuur 4a). Bij het laagste kwintiel was dat 15,5% in 2023. Ook zijn hogere inkomens vaker overgestapt van een cv-ketel naar elektrische verwarming¹¹ (zie tabel IV in de bijlage). Tussen 2019 en 2023 nam het gebruik van cv-

⁸ In onze berekeningen maken we eerst onderscheid tussen de verschillende inkomenskwintielen om de verdeling binnen de populatie te bepalen. Binnen elk kwintiel maken we vervolgens onderscheid tussen huurders en woningeigenaren. Woningeigenaren hebben gemiddeld genomen hogere inkomens dan huurders (CBS, 2024a).

⁹ Huishoudens met lage inkomens gebruiken gemiddeld minder gas dan hogere inkomens, waardoor hun mogelijkheden om het verbruik verder te verlagen kan beperkter zijn. Tegelijkertijd wonen zij doorgaans in kleinere woningen (gemiddelde woninggrootte in 2023: 98m² voor het laagste kwintiel tegenover 131m² voor het hoogste kwintiel).

¹⁰ We kijken naar het gasverbruik zoals gerapporteerd in de CBS-microdata, oftewel het daadwerkelijk verbruik. De ontwikkeling hiervan hangt af van meerdere factoren, zoals energieprijzen (gedragseffecten) en de strengheid van de winter. Ook als we kijken naar het verbruik gecorrigeerd voor temperatuur, zien we een duidelijke daling: in 2022 verbruikten huishoudens gemiddeld 17,3% minder gas dan in 2021 (CBS, 2023c).

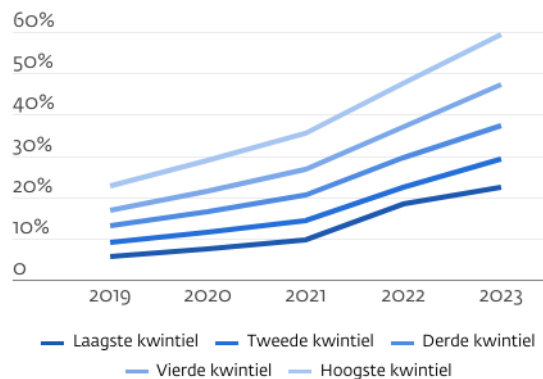
¹¹ Voor elektrische verwarming volgen we de CBS-classificatie. Hieronder vallen: Elektrisch verwarmd met gas voor ruimteverwarming en warm water (hoog gasverbruik), met gas voor warm water en/of koken (laag gasverbruik) en zonder gas.

ketels bij deze groep af met 9,5 procentpunt, terwijl dit bij de laagste inkomsten maar 2,9 procentpunt was. De cijfers voor elektrische verwarming namen met ongeveer dezelfde percentages toe, hoewel bij de laagste inkomens ook het gebruik van stadsverwarming licht toenam. Voor stadsverwarming of een warmtenet is er geen cv-ketel nodig. Ook zou een deel van de daling kunnen komen door isolatie van de woning.

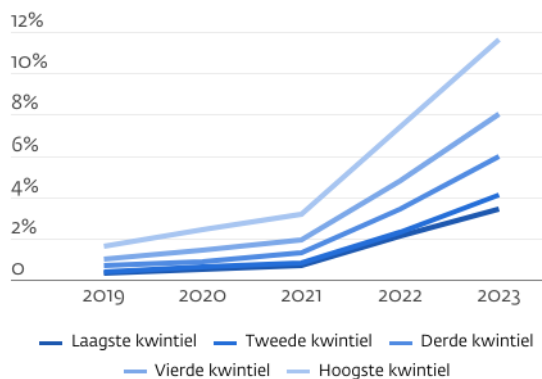
Verschillen in energieverbruik zijn groter tussen huizenbezitters dan tussen huurders. Huizenbezitters met hogere inkomens maken eerder en vaker de keuze voor elektrische verwarming van de woning (figuur 4b). Ook laten ze vaker zonnepanelen plaatsen (zie figuur IV). Hoewel woningeigenaren meer vrijheid hebben om zulke keuzes te maken, blijft het aandeel woningeigenaren met zonnepanelen in het laagste kwintiel beperkt tot 16,6%. Bij huurders speelt vooral het type verhuurder en rol: 17,1% van de huishoudens met een laag inkomen in een corporatiewoning in 2023 heeft zonnepanelen, terwijl dit aandeel in niet-corporatiewoning veel lager ligt (5,9%). Ook onder huurders met hoge inkomens is het aandeel met zonnepanelen in corporatiewoningen aanzienlijk hoger dan bij vergelijkbare huishoudens in niet-corporatiewoningen (28,9% tegen 18,6%). Huurders in niet-corporatiewoningen, met name de lagere inkomensgroepen, blijven achter in de adoptie van zonnepanelen. De komende jaren kan hierin mogelijk veranderingen komen, omdat eigenaren van huurwoningen met energielabels E, F, of G deze moeten verhogen naar minimaal D (Rijksoverheid, 2025).

Figuur 4: Huishoudens met hogere inkomens zijn beter in staat om hun gasverbruik te substitueren

Figuur 4a: Toename zonnepanelen per inkomenskwintiel, 2019-2023

Figuur 4b: Gebruik van elektrische verwarming door huiseigenaren naar inkomensgroep, 2019-2023

Bron: Eigen berekeningen op basis van CBS microdata.

3. Effect van compensatiemaatregelen

In dit hoofdstuk laten we zien wat de effecten van de energiecompensatiemaatregelen zijn geweest. Hierbij kijken we zowel naar maatregelen voor de energieconsumptie als de maatregelen voor brandstofprijzen. Hoewel de energieprijzen inmiddels redelijk stabiel zijn ten opzichte van de energiecrisis, zijn de prijzen wel gestabiliseerd op een hoger niveau dan daarvoor. Bovendien zouden geopolitieke spanningen ervoor kunnen zorgen dat energieprijzen opnieuw stijgen. Zo zijn olieprijs recent gestegen als gevolg van onrust in het Midden-Oosten. Dit heeft gevolgen voor zowel brandstof- als gasprijzen. Daarom is het relevant om te kijken welke lessen we kunnen trekken uit eerder genomen compensatiemaatregelen.

3.1 Onderzochte maatregelen

De overheid heeft in 2022 inkomens- en prijsmaatregelen genomen om huishoudens te ondersteunen bij de energierekening. We richten ons in deze analyse specifiek op de maatregelen die in 2022 ter ondersteuning van het betalen van de energierekening zijn genomen. De overige maatregelen voor koopkrachtondersteuning die in 2023 zijn genomen laten we buiten beschouwing. De twee inkomensmaatregelen die we onderzoeken zijn:¹²

- Een lumpsum bedrag voor alle in Nederland wonende huishoudens in november en december 2022 van €190 per maand, €380 in totaal (Rijksfinanciën, 2022a).¹³ De totale kosten bedroegen €3,2 miljard.
- Een eenmalige energietoeslag van €1300 voor huishoudens met een inkomen van tot 120% van het sociaal minimum (Rijksfinanciën, 2022b).¹⁴ Deze maatregel was gericht op circa 800.000 huishoudens, met een totaalbudget van €1,4 miljard.

De twee prijsmaatregelen die we analyseren zijn:¹⁵

- Een verlaging van de BTW op gas, elektriciteit en stadsverwarming van 21% naar 9% van juli tot december 2022 (Rijksfinanciën, 2022c). Deze maatregel was begroot op € 1,0 miljard.
- Een verlaging van de accijnzen op benzine, diesel en LPG met 21% van april tot eind december 2022 (Rijksfinanciën, 2022c). Zo daalde de accijns op benzine met 17,3 cent naar 65,1 cent per liter (Rijksfinanciën, Belastingplan 2023, 2023). De totale begrote kosten bedroegen €1,0 miljard.

¹² Voor deze analyse ligt de focus op de aanvullende maatregelen genomen in Europees Nederland in 2022. De overheid heeft ook maatregelen genomen voor Caribisch Nederland, maar deze laten we in deze analyse buiten beschouwing (Rijksfinanciën, 2022a).

¹³ Tussenvariant prijsplafond

¹⁴ Er waren verschillen tussen gemeenten in de uitvoering van de energietoeslag. Sommige gemeenten verhoogden de inkomensgrens van 120% naar 130% van het sociaal minimum, al hanteerde de meerderheid de 120%-grens (RTL Nieuws, 2022). Gemeenten konden in 2022 bovendien huishoudens vooruitlopend de energietoeslag van 2023 alvast uitkeren, van €500, bovenop de €1300 voor dat jaar (Tweede Kamer, 2022). Hierdoor kon het totaal in 2022 oplopen tot €1800. Omdat deze €500 in praktijk pas in februari 2023 werd uitgekeerd (Overheid.nl, 2023), rekenen we in onze analyse met €1300, in lijn met het CBS (CBS, 2023d).

¹⁵ De verlaging van de energiebelasting op elektriciteit (ODE) en de hogere teruggave aan energiebelasting zijn niet apart in onze analyse meegenomen die eind 2021 aangekondigd waren (Rijksoverheid, 2021). Deze aanpassingen zitten wel in de inflatiecijfers meegerekend (CBS, 2022b). We focussen alleen op de aanvullende maatregelen die in 2022 worden genomen.

3.2 Methode en aannames

We onderzoeken hoe deze inkomens- en prijsmaatregelen de koopkracht van huishoudens beïnvloeden met behulp van het microsimulatiemodel EUROMOD. Zie box 2. Het effect op koopkracht wordt gemeten als het bedrag dat een huishouden nodig heeft om, ondanks de hogere prijzen, hetzelfde consumptieniveau te behouden als vóór de inflatie, rekening houdend met eventuele inkomensveranderingen. Door de verschillen in uitgavepatronen tussen huishoudens mee te nemen, wijkt onze definitie hier af van de definitie van koopkracht zoals gebruikt door het CPB (2022) en CBS (2023e). Hierdoor kunnen de cijfers afwijken van cijfers van het CPB en CBS. Inkomensmaatregelen dragen direct bij aan de koopkracht door het besteedbaar inkomen te verhogen. Prijsmaatregelen dragen indirect bij aan het dempen van het koopkrachtsverlies door de energieprijzen te drukken.

Met EUROMOD analyseren we het effect van de inkomensmaatregelen op de koopkracht van huishoudens. Hiermee kunnen we modelleren hoe het besteedbaar inkomen zich ontwikkelt¹⁶. We nemen hierin de nominale groei van de inkomsten uit loon, zelfstandig ondernemerschap, winst uit eigen bedrijf en inkomsten uit vermogen. Dit noemen we het marktinkomen. Hiervoor gebruiken we cijfers van het CBS. In EUROMOD wordt een gemiddeld groeicijfer toegepast, waardoor aan de verschillende componenten van het marktinkomen van huishoudens dezelfde groei wordt toegekend. In praktijk kan de groei per inkomenscomponent echter verschillen, en kunnen lonen per inkomensdeciël of sector zich anders ontwikkelen (CBS, 2024a). Dit wordt niet in deze modelanalyse meegenomen. Ook de belastingdruk uit vermogen en uit werk verschilt. Dit kan de ontwikkeling van het besteedbaar inkomen verder beïnvloeden. De belastingdruk op verschillende componenten wordt wel meegenomen in EUROMOD. Dit wordt in figuur 5 weergegeven als het marktinkomen (het inflatie-effect).

Toeslagen, uitkeringen en pensioenen groeien mee met het minimumloon. In EUROMOD worden deze uitkeringen opgehoogd met de groei van het minimumloon. Dit wijkt af van het groeipercentage dat wordt gebruikt voor het marktinkomen, zoals beschreven hierboven. Deze uitkeringen vallen in figuur 5 onder overige maatregelen. Omdat het aandeel werkenden, vermogenden en uitkeringsontvangers per deciel verschilt, ontstaan er verschillen tussen huishoudens in de groei van het marktinkomen - en de groei van overige maatregelen. In figuur 5 wordt bijvoorbeeld duidelijk dat de overige maatregelen met name terecht komen bij decielen 2 en 3 omdat hier de meeste gepensioneerden zitten.

De prijsmaatregelen modelleren we op basis van consumptiepatronen van huishoudens. Hiervoor gebruiken we informatie uit de Household Budget Survey (HBS) van Eurostat (2025). Hierdoor weten we hoeveel huishoudens uitgeven aan verschillende goederen en diensten, zoals wonen, energie en boodschappen. Zo kunnen we de effecten van wijzigingen in accijnzen en belastingen op uitgaven aan producten analyseren. Omdat EUROMOD een statisch model is, houdt het er geen rekening mee dat huishoudens hun gedrag kunnen aanpassen als prijzen veranderen (zie box 2 voor meer details). Om de effecten van de prijsmaatregelen op de koopkracht te modelleren, zetten we deze af tegen de denkbeeldige situatie (*counterfactual*) waarin geen prijsmaatregelen zouden zijn genomen.

¹⁶ In deze sectie kijken we naar het gestandaardiseerde besteedbaar inkomen. Zo kunnen we beter het relatieve welzijn van huishoudens van verschillende omvang en samenstelling analyseren. Voor de indeling van de inkomensgroepen, verwijst naar tabel III in de bijlage.

Box 2: Microsimulatiemodel EUROMOD

Om de effecten van de compensatiemaatregelen te meten, maken we gebruik van het statische microsimulatiemodel EUROMOD (EC Joint Research Center, 2025). Dit model is ontwikkeld voor de (landen van de) Europese Unie om de effecten van wijzigingen in de belastingen en uitkeringen op het inkomen van huishoudens te modelleren. Dit gebeurt door het systeem van belastingen en sociale zekerheid toe te passen op de dataset met huishoudens van de EU Statistiek van Inkomens en Levensomstandigheden (EU-SILC). Vervolgens kunnen in het model beleidswijzigingen en -voorstellen worden toegepast om de effecten van deze wijzigingen op huishoudens te analyseren. Zo kunnen de verdelingseffecten van beleidswijzigingen worden geanalyseerd en de effecten op de begroting worden doorgerekend. Omdat EUROMOD een statisch model is, worden gedragseffecten niet meegenomen. Dat betekent dat eventuele beleidswijzigingen geen effect hebben op gedrag van huishoudens, bijvoorbeeld in hun consumptie, arbeidsaanbod of vermogensposities.

3.3 Resultaten

Eerdere studies tonen aan dat de inflatiecompenserende maatregelen een dempend effect hadden. Zo laat onderzoek van TNO en het CBS (CBS, 2024b) zien dat de compensatiemaatregelen de energiekarmoede in 2022 met 2,2 procentpunt hebben verlaagd – zonder ingrijpen zou 6,2% van de huishoudens onder de energiekarmoedegrens zijn gevallen. Het CPB (2022) en CBS (2023e) concluderen ook dat de koopkracht van huishoudens in 2022 daalde, maar dat met name lage inkomensgroepen minder hard werden geraakt dankzij inkomensondersteuning. Huishoudens tot 120% van het sociaal minimum gingen er gemiddeld zelfs op vooruit in koopkracht. Onze analyse bouwt hierop voort door het effect op koopkracht breder in kaart te brengen – niet alleen via veranderingen in inkomens en prijzen, maar ook door verschillen in uitgavenpatronen tussen huishoudens mee te nemen.

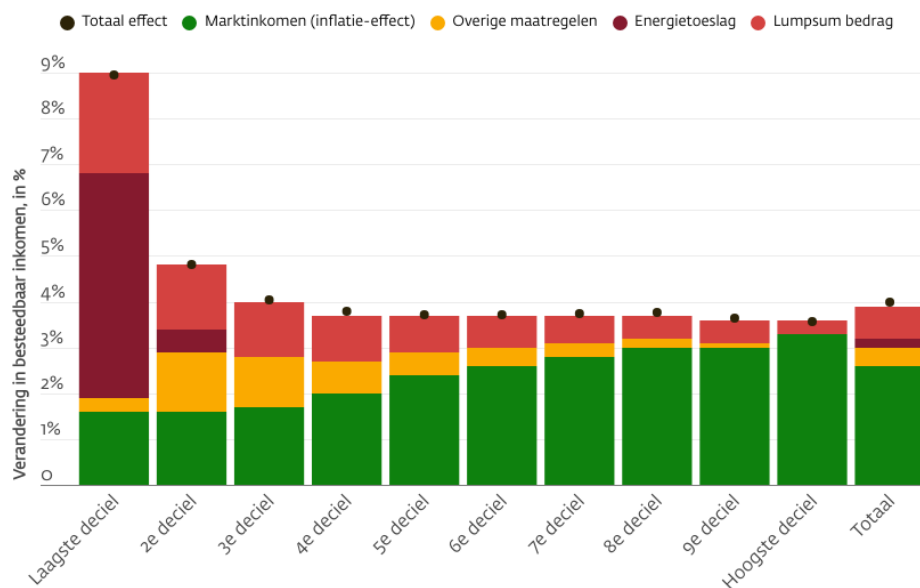
Ook onze resultaten laten zien dat de maatregelen effectief waren, waarbij de inkomensmaatregelen vooral lage inkomens hebben geholpen. Door de energietoeslag en de korting op de energierekening steeg het besteedbaar inkomen van huishoudens met lage inkomens met respectievelijk 4,9% en 2,2%. De resultaten zijn weergegeven in figuur 5. Hierin zien we dat met name huishoudens met lage inkomens relatief veel hebben geprofiteerd van de energiemaatregelen. Dit heeft twee redenen. Ten eerste is door de vormgeving de €1300 energietoeslag voornamelijk terechtgekomen bij huishoudens in het laagste inkomensdecil. Ten tweede heeft de €380 compensatie voor alle huishoudens procentueel een groter effect op lage inkomens.

De prijsmaatregelen hebben het koopkrachtsverlies in mindere mate verzacht. Uit figuur 6 blijkt dat deze maatregelen het gemiddelde koopkrachtsverlies met 0,8% hebben verminderd.¹⁷ Ook hier zijn er verschillen tussen inkomensgroepen, maar die zijn kleiner dan bij de inkomensmaatregelen. Voor de huishoudens met de laagste inkomens zorgden de prijsmaatregelen voor een verlichting van 1,8%, terwijl dit bij de hoogste inkomens 0,5% was. Dat verschil komt vooral doordat mensen met een lager inkomen een groter deel van hun geld uitgeven aan energie, zoals in hoofdstuk 2 beschreven.

¹⁷ De figuur toont het verschil (de toename) in het besteedbaar inkomen in 2022 ten opzichte van het inkomen in 2021 (de baseline). Dit verschil kan als koopkrachtscompensatie worden geïnterpreteerd.

Figuur 5: De inkomensmaatregelen hebben huishoudens met lage inkomens meer geholpen dan huishoudens met hogere inkomens

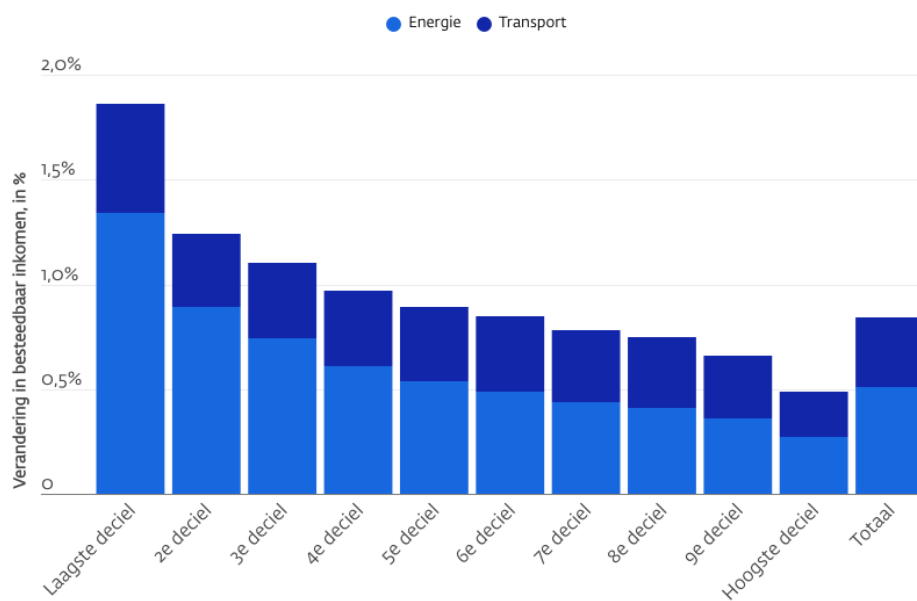
Effect van totale inkomsten, inkomensondersteunende maatregelen en overige maatregelen op de ontwikkeling van het besteedbaar inkomen per inkomensdeciël, 2022 t.o.v. 2021

Bron: Eigen berekeningen op basis van EUROMOD.

Figuur 6: De prijsmaatregelen hebben huishoudens met lagere inkomens meer geholpen dan huishoudens met hogere inkomens

Effect van prijsmaatregelen op het besteedbaar inkomen per inkomensdeciël, 2022 t.o.v. 2021

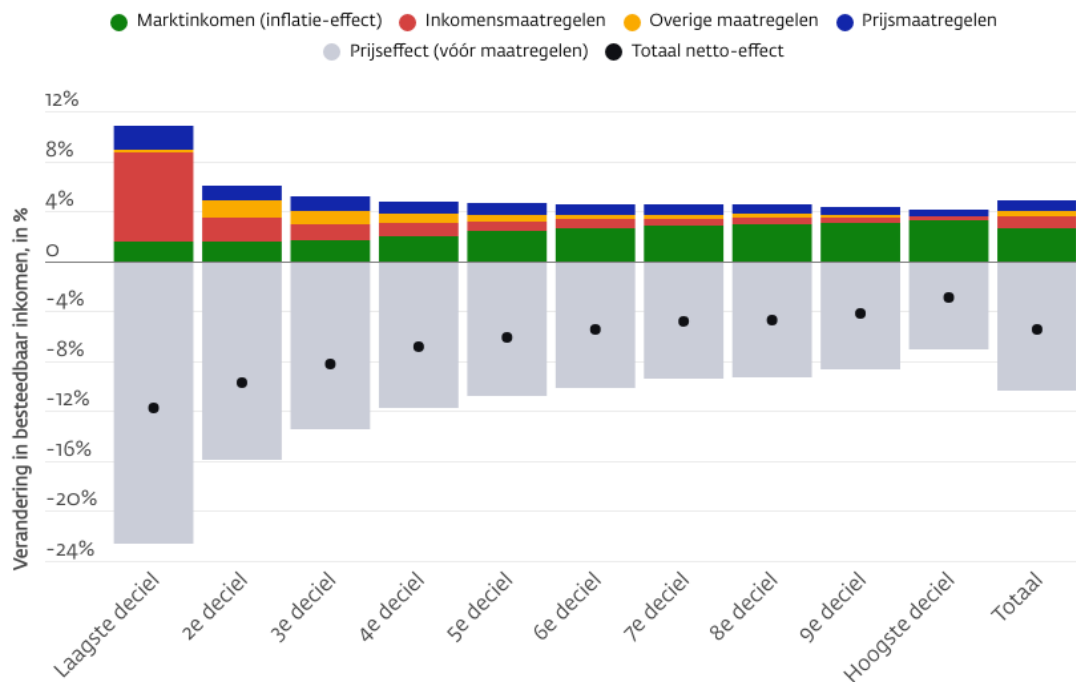
Bron: Eigen berekeningen op basis van EUROMOD.

3.4 Conclusie

De overheid heeft met inkomens- en prijsmaatregelen een groot deel van het koopkrachtsverlies door de energiecrisis opgevangen. De energiecrisis en de hoge inflatie in 2022 leidden tot een flinke, maar tijdelijke daling van de koopkracht voor huishoudens. Figuur 7 laat zien dat de inflatie gemiddeld zorgde voor een koopkrachtsverlies van 10,3% (grijze balkjes). Voor de huishoudens met de laagste inkomens was dit verlies zelfs nog groter, namelijk 22,5%. Dankzij hogere inkomens (groen), overige maatregelen (toeslagen, uitkeringen en pensioenen - geel), en de inkomens- (rood) en prijsmaatregelen (blauw) van de overheid werd dit verlies deels gecompenseerd. Het gemiddelde netto koopkrachtsverlies kwam uiteindelijk uit op 5,5%, zoals te zien is aan de zwarte puntjes in figuur 7. Voor het laagste deciel was dit 11,8% en voor de hoogste deciel 2,9%. Zonder overheidsingrijpen zou het gemiddelde koopkrachtsverlies zijn uitgekomen op 7,3% en voor de laagste inkomens zelfs op 20,7% (zwarte punt minus rode en blauwe balkjes).¹⁸

Figuur 7: Steunmaatregelen verkleinen het koopkrachtverlies van hogere energieprijzen

Ontwikkeling van het besteedbaar inkomen en het effect van inflatie en overheidsmaatregelen per inkomensdecieel, 2022 t.o.v. 2021

Bron: Eigen berekeningen op basis van EUROMOD.

¹⁸ Huishoudens net boven 120% van het sociaal minimum kunnen in 2022 juist de grootste daling in koopkracht hebben ervaren. Zij kwamen niet in aanmerking voor de energietoeslag, maar werden wel geconfronteerd met hoge inflatie.

De manier waarop gecompenseerd werd, verschilde sterk per inkomensgroep. Uit figuur 7 blijkt dat inkomensmaatregelen vooral terechtkwamen bij lagere inkomens, terwijl hogere inkomens meer profijt hadden van de prijsmaatregelen. Het omslagpunt ligt ongeveer bij het mediane inkomen: daarboven gaan de prijsmaatregelen zwaarder meewegen. Dat komt doordat de inkomensmaatregelen relatief belangrijker zijn voor mensen met een lager inkomen. Huishoudens met hogere inkomens kregen juist meer voordeel van prijsmaatregelen, omdat zij in euro's meer energie verbruiken. Ook de toename van de marktinkomens levert een grote bijdrage aan de compensatie van inflatie.

Inkomensmaatregelen zijn effectiever in het compenseren van koopkrachtsverlies van lagere inkomens. In 2022 is er relatief veel geld gegaan naar het ondersteunen van huishoudens bij hun energierekening. Dit had voor een deel te maken met de technische uitvoering en de snelheid waarmee gehandeld moest worden. Toch is niet alle steun even doeltreffend geweest. Deze modelmatige analyse laat zien dat vooral gerichte steun aan huishoudens aan de onderkant van de inkomensverdeling doeltreffend en effectief is om de zwaarste klappen van energie-inflatie te compenseren. Ook zijn er verschillen tussen huurders en kopers die – mede door beperkingen in de meetmethode van inflatie – niet altijd goed zichtbaar zijn.

Op termijn kan mogelijk opnieuw een situatie ontstaan waarin huishoudens de gevolgen van hoge energieprijzen ondervinden. De variabele energieprijzen zijn in 2024 en de eerste maanden van 2025 lager dan in 2022 en 2023 (CBS, 2025b). Toch wordt verwacht dat de energierekening voor huishoudens de komende jaren stijgt, onder meer door hogere transportkosten voor elektriciteit en aardgas. De gemiddelde energiequote blijft naar verwachting stabiel onder de 3,6%.¹⁹ Mochten de energieprijzen toch fors stijgen, dan laat onderzoek van TNO zien dat het aantal huishoudens in energiearmoede zou kunnen oplopen naar 550,000 tot 640,000 (TNO, 2025). Daarnaast kunnen recente stijgingen in olieprijsen, onder meer als gevolg van geopolitieke spanningen, leiden tot hogere brandstofprijzen voor voertuigen, gas- en elektriciteitsprijzen. Via stijgende productiekosten kunnen olieprijsstijgingen bovendien een breder inflatoir effect hebben op de economie. In acute situaties kan gerichte inkomenssteun via bestaande kanalen het koopkrachtsverlies op korte termijn beperken. Deze maatregelen zijn echter wel kostbaar.

Een gericht prijsplafond kan dienen als een verzekering tegen extreme prijsschokken. De in deze analyse onderzochte prijsmaatregelen zijn minder doeltreffend en verlagen bovendien de prikkel om te verduurzamen. Op langere termijn is verduurzaming van woningen effectiever om de kwetsbaarheid voor prijsschommelingen te verlagen. Dit is echter niet altijd voldoende om financiële kwetsbaarheid te voorkomen. In deze gevallen kan een gericht prijsplafond werken als een de facto verzekering tegen extreme prijzen. Indien strikt genoeg ontworpen, kan zo'n prijsplafond financieel kwetsbare huishoudens helpen beschermen zonder de prikkel om te verduurzamen weg te nemen (van Hoenselaar & Heerma van Voss, 2023).

Maar ondersteunen van kwetsbare huishoudens kan het best worden gedaan met inkomensbeleid. Kwetsbare huishoudens ervaren vaak kwetsbaarheid op meerdere aspecten. Om die reden zijn gerichte koopkrachtinstrumenten effectiever en efficiënter in het bereiken van de getroffen groepen dan een verlaging van de energiebelasting of een energieprijzplafond (van Hoenselaar & Heerma van Voss, 2023).

¹⁹ We hebben onze methode aangescherpt sinds de publicatie van DNB (2025). In de oude methode viel de gemiddelde energiequote in alle jaren lager uit. De berekeningen per inkomenskwintiel zijn daarbij niet aangepast.

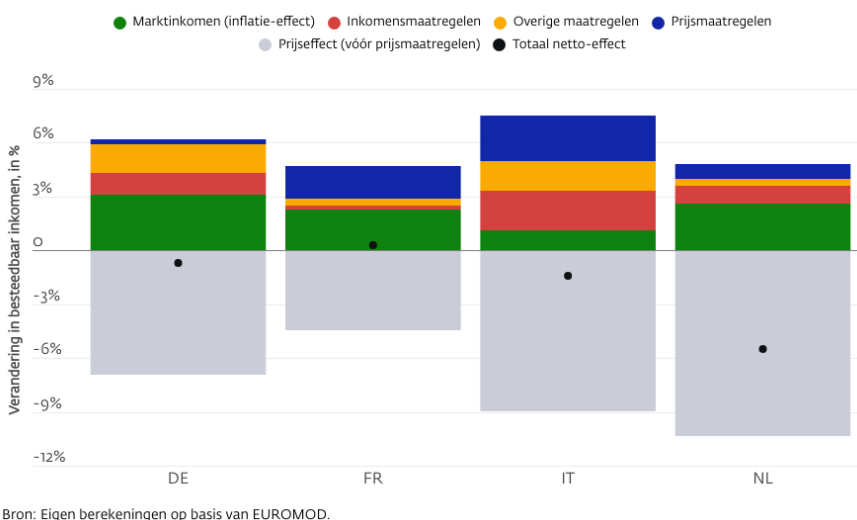
Box 3: Nederland in internationale vergelijking

Hoewel deze DNB-Analyse focust op de resultaten voor Nederland, is het onderzoek onderdeel van een ECB-project van de ESCB Network of Microsimulation Modelling onder leiding van de Working Group on Public Finance en de Monetary Policy Committee. De volledige resultaten van dit onderzoek worden later in 2025 verwacht. In deze box vergelijken we Nederland met Duitsland, Frankrijk en Italië. De resultaten van de andere landen zijn gebaseerd op een eerdere analyse van Amores et al. (2024). Deze resultaten wijken enigszins af van de nieuwe resultaten voor deze landen, die later in 2025 worden gepubliceerd. De positie van Nederland ten opzichte van de andere landen blijft ongewijzigd.

In vergelijking met deze landen heeft Nederland gemiddeld gecompenseerd met prijs- en inkomensondersteuning. Zoals weergegeven in figuur 8, was het inflatie-effect op het besteedbaar inkomen het grootst in Nederland (grijze balk). Nederland ondersteunde het besteedbaar inkomen voor 1,0% met inkomenssteun, tegenover 2,2% voor Italië en 1,2% voor Duitsland. De prijsmaatregelen hadden in Nederland een koopkrachtseffect van 0,8%. In Italië en Frankrijk hadden de prijsmaatregelen een effect van 2,5% en 1,8% respectievelijk, terwijl dit in Duitsland 0,3% was. Met de overige maatregelen dempte Nederland 0,4% van het koopkrachtsverlies, vergelijkbaar met Frankrijk (ook 0,4%). Voor Italië en Duitsland was dit met respectievelijk 1,7% en 1,6% flink hoger.

Figuur 8: In Europese vergelijking heeft Nederland ongeveer gemiddeld gecompenseerd met prijs- en inkomensondersteuning

Ontwikkeling van het besteedbaar inkomen en het effect van energie-inflatie en overheidsmaatregelen voor geselecteerde landen, 2022 t.o.v. 2021

Het totale netto-effect, het koopkrachtsverlies gemeten als het verlies in het besteedbaar inkomen, was het grootst in Nederland. Dit komt doordat het prijseffect groot was, terwijl de combinatie van inkomens-, prijs-, en overige maatregelen gezamenlijk tot de laagste behoren. Italië heeft een vergelijkbaar prijseffect (voor de maatregelen), maar heeft steviger gecompenseerd. Frankrijk heeft het minste verlies van besteedbaar inkomen gehad in 2022, door een combinatie van een beperkter prijseffect, en een groter effect van de prijsmaatregelen. Voor meer informatie, zie Amores et al. (2024).

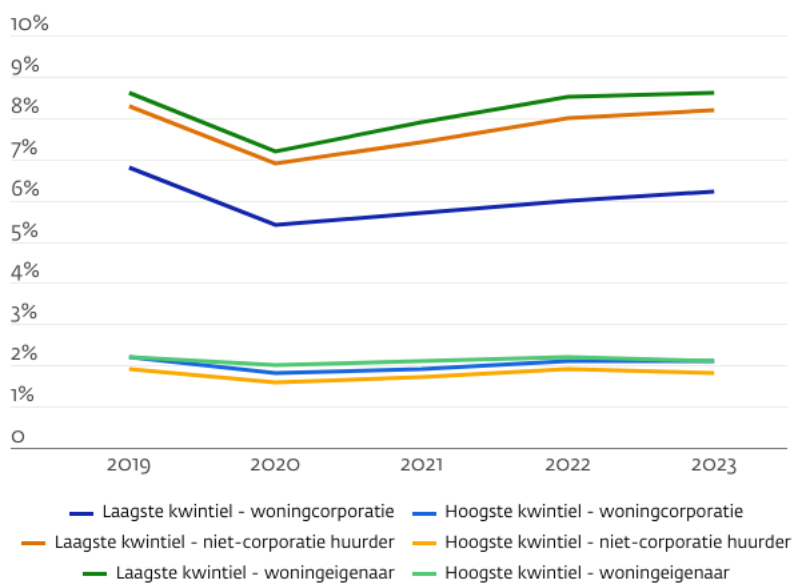
Referenties

- ACM. (2025). *Energie rekening stijgt, huishoudens kunnen besparen met beter contract*. Opgehaald van ACM.nl: <https://www.acm.nl/nl/publicaties/acm-energie-rekening-stijgt-huishoudens-kunnen-besparen-met-beter-contract>
- Amores, A., Basso, H., Bischl, J. S., De Agostini, P., De Poli, S., Dicarlo, E., . . . Riscado, S. (2024). Inflation, Fiscal Policy, and Inequality: The Impact of the Post-Pandemic Price Surge and Fiscal Measures on European Households. *Review of Income and Wealth*, p. 71(1).
- Bettarelli, L., Estefania-Flores, J., Furceri, D., Loungani, P., & Pizzuto, P. (2023). Energy inflation and consumption inequality. *Energy Economics*.
- CBS. (2022a). *Verschillen tussen cijfers over consumentenprijzen*. Opgehaald van <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2022/06/verschillen-tussen-cijfers-over-consumentenprijzen>
- CBS. (2022b). *Wijziging van de behandeling van de teruggave energiebelasting in de CPI*. Opgehaald van <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2022/wijziging-van-de-behandeling-van-de-teruggave-energiebelasting-in-de-cpi?onepage=true>
- CBS. (2023a). *Statline - Gemiddelde energietarieven voor consumenten 2018-2023*. Opgehaald van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/84672NED/table>
- CBS. (2023b). *CBS introduceert nieuwe meetmethode energieprijzen*. Opgehaald van <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2023/09/cbs-introduceert-nieuwe-meetmethode-energieprijzen>
- CBS. (2023c). *Temperatuurcorrectie aardgasverbruik woningen 2019-2022*. Opgehaald van <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2023/16/temperatuurcorrectie-aardgasverbruik-woningen-2019-2022>
- CBS. (2023d). *Energietoeslag dempt koopkrachtverlies in 2022*. Opgehaald van CBS: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/37/energietoeslag-dempt-koopkrachtverlies-in-2022>
- CBS. (2023e). *Energietoeslag dempt koopkrachtverlies in 2022*. Opgehaald van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/37/energietoeslag-dempt-koopkrachtverlies-in-2022>
- CBS. (2024a). *Statline - inkomen van huishoudens; inkomensklassen, huishoudkenmerken*. Opgehaald van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83932NED/table?ts=1748522709129>
- CBS. (2024b). *Compensatie en energiebesparing remden energiearmoede*. Opgehaald van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/27/compensatie-en-energiebesparing-remden-energiearmoede>
- CBS. (2025a). *StatLine - Consumer prices; contribution and impact, HICP 2015=100*. Opgehaald van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/en/dataset/83134ENG/table?ts=1748513579910>
- CBS. (2025b). *Statline - Gemiddelde energietarieven voor consumenten*. Opgehaald van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85592NED/table?dl=9FC5C&ts=1748514623932>
- CPB. (2022). *Verdieping Macro Economische Verkenning 2023*. Opgehaald van <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Raming-Macro-Economische-Verkenning-MEV-2023-Verdieping.pdf>
- CPB. (2024). *Prijsontwikkeling van consumptie: verschillen tussen huishoudens*. Opgehaald van <https://www.cpb.nl/prijsontwikkeling-van-consumptie-verschillen-tussen-huishoudens>
- CPB. (2025). *Vaste en noodzakelijke lasten van middeninkomens*: https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB_publicatie-vaste-en-noodzakelijke-lasten-van-middeninkomens.pdf
- DNB. (2024). *Van crisis naar kans: verduurzaming van woningen na de energiecrisis*. Opgehaald van <https://www.dnb.nl/media/n5kjbq2r/dnb-analyse-van-crisis-naar-kans-verduurzaming-van-woningen-na-de-energiecrisis.pdf>
- DNB. (2025). : <https://www.dnb.nl/media/mppnc5dr/dnb-voorjaarramingen-juni-2025.pdf>

- EC Joint Research Center. (2025). *What is EUROMOD?* Opgehaald van <https://euromod-web.jrc.ec.europa.eu/>
- ECB. (2023). *Inflation heterogeneity at the Household Level*. Opgehaald van <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op325~7422ebe3c1.en.pdf>
- ECB. (2024). Inflation heterogeneity across Austrian households: Evidence from household scanner data. *ECB Working Paper, No. 2894*.
- Eurostat. (2025). *Household budget survey - statistics on consumption expenditure*. Opgehaald van https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Household_budget_survey_-_statistics_on_consumption_expenditure#Source_data_for_tables_and_graphs
- Gürer, E., & Weichenrieder, A. J. (2018). Pro-rich inflation in Europe: Implications for the measurement of inequality. *SAFE Working Paper, No. 209*.
- Overheid.nl. (2023). *Overheid.nl*. Opgehaald van Definitief besluit | Wijzigingsbesluit Energietoeslag 2022: <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR718528/1>
- Rijksfinanciën. (2022a). *Bijlage2: Overzicht energiemaatregelen | Najaarsnota*. Opgehaald van <https://www.rijksfinancien.nl/najaarsnota/2022/1531229>
- Rijksfinanciën. (2022b). *Gemeentefonds | Naajaarsnota*. Opgehaald van <https://www.rijksfinancien.nl/najaarsnota/2022/1531241>
- Rijksfinanciën. (2022c). *6.1 Inkomstenkader | Voorjaarsnota 2022*. Opgehaald van <https://www.rijksfinancien.nl/voorjaarsnota/2022/1338445>
- Rijksfinanciën. (2023). *Belastingplan 2023*. Opgehaald van <https://www.rijksfinancien.nl/belastingplan-memorie-van-toelichting/2023/d17e5185>
- Rijksfinanciën. (2023). *Verlengen verlaagde accijnstarieven op ongelode benzine, diesel en LPG*. Opgehaald van <https://www.rijksfinancien.nl/belastingplan-memorie-van-toelichting/2023/d17e5185>
- Rijksoverheid. (2021). *Kabinet past tijdelijke verlaging energielasting voor bedrijven aan*. Opgehaald van <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/11/05/kabinet-past-tijdelijke-verlaging-energielasting-voor-bedrijven-aan>
- Rijksoverheid. (2025). *Uitwerking eisen energieprestatie voor huurwoningen en utiliteitsgebouwen*. Opgehaald van <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2025/03/07/uitwerking-eisen-energieprestatie-voor-huurwoningen-en-utiliteitsgebouwen>
- RTL Nieuws. (2022). *Hoe 'arm' je moet zijn om energietoeslag te krijgen, verschilt per gemeente*. Opgehaald van RTL Nieuws: <https://www.rtl.nl/nieuws/onderzoek/artikel/5306905/energietoeslag-zoek-je-gemeente>
- Sintos, A. (2023). Does inflation worsen income inequality? A meta-analysis. *Economic Systems*.
- TNO. (2025). *Scenario's energiearmoede voor 2025 bij stijgende energieprijzen*. Opgehaald van <https://www.tno.nl/nl/newsroom/2025/03/scenario-energiearmoede-2025-energie/>
- Tweede Kamer. (2022). *Aanvullende maatregelen energierekening | Brief regering*. Opgehaald van https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022D36649&did=2022D36649
- Tweede Kamer. (2025). Commissiedebat Gasmarkt en leveringszekerheid. Opgeroepen op Maart 19, 2025, van https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/uitgelicht/gasmarkt-en-leveringszekerheid
- van Hoenselaar, F., & Heerma van Voss, B. (2023). Vijf aanbevelingen om klimaat- en inkomensbeleid samen te laten gaan. *ESB*.
- WoON. (2021). *Woononderzoek Nederland*. Opgehaald van <https://woononderzoek.nl/documenten/Publicaties-2021>
- WoON. (2024). *Woononderzoek Nederland*. Opgehaald van <https://woononderzoek.nl/mosaic/woon-2/7--duurzaamheid-en-energie>

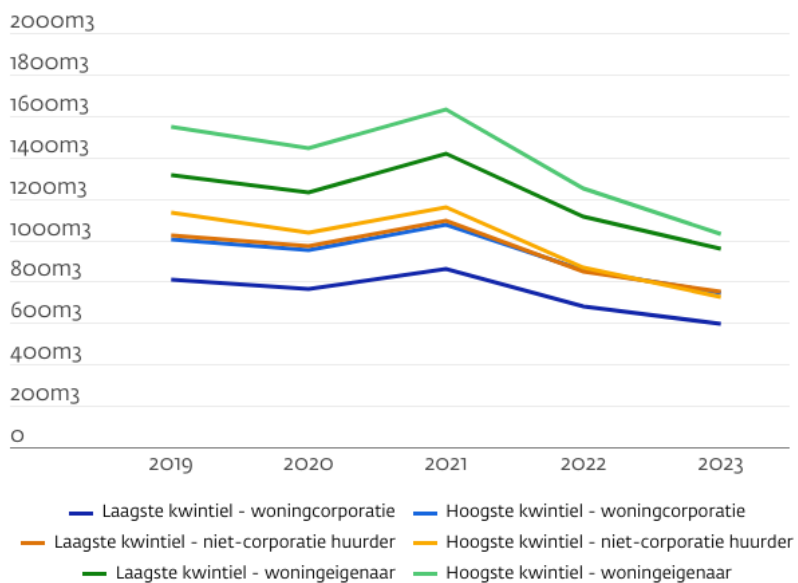
Appendix

Figuur I: Energiequote naar laagste en hoogste inkomenskwintielen in corporatiewoningen, niet-corporatie en koopwoningen 2019-2023

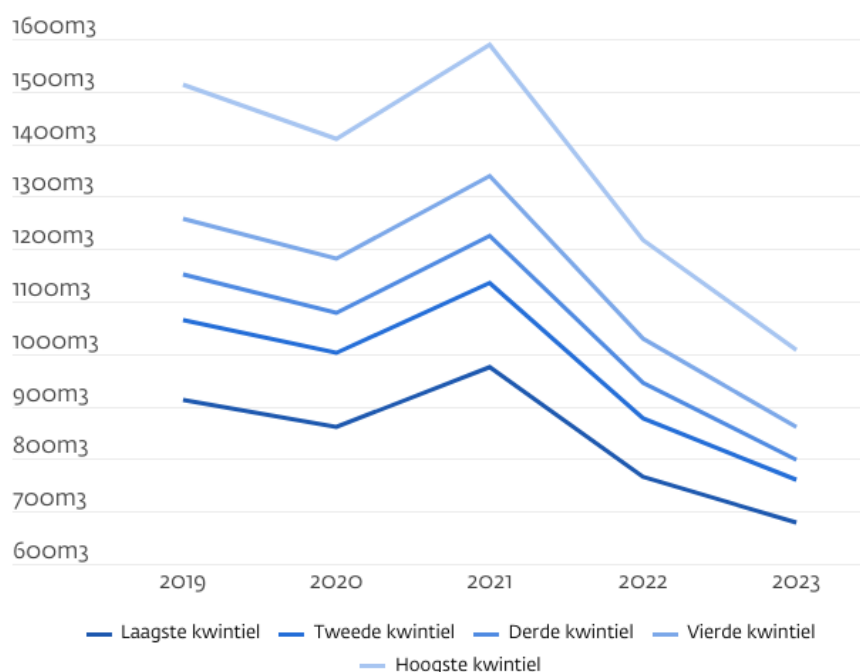

Bron: Eigen berekeningen op basis van CBS microdata.

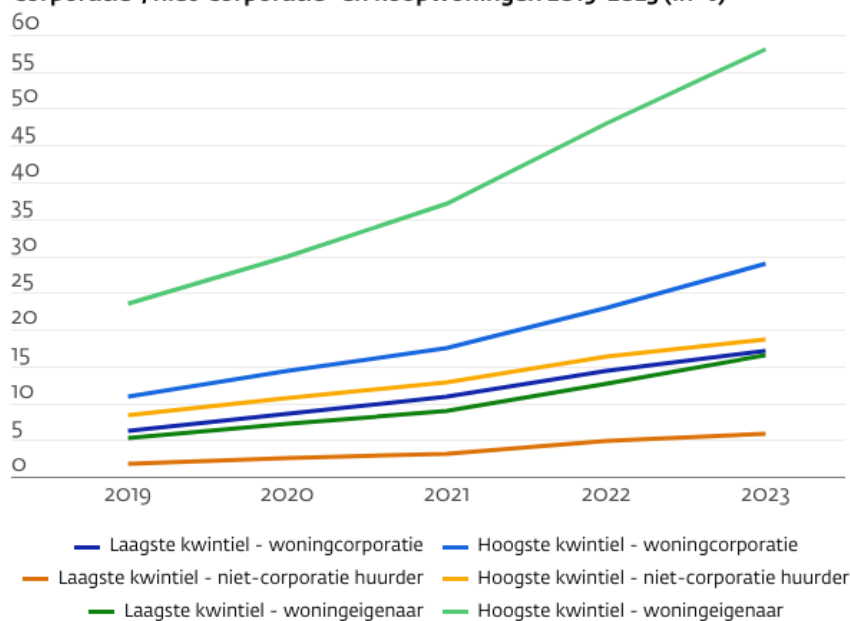
Figuur II: Gasverbruik naar laagste en hoogste inkomenskwintielen en woningtype, 2019-2023

Bron: Eigen berekeningen op basis van CBS microdata.

Figuur III: Gasverbruik per inkomenskwintiel 2019-2023 (m3)

Bron: Eigen berekeningen op basis van CBS microdata.

Figuur IV: Zonnepanelen naar laagste en hoogste inkomenskwintielen in corporatie-, niet-corporatie- en koopwoningen 2019-2023 (in %)

Bron: Eigen berekeningen op basis van CBS microdata.

Tabel I: Inkomensgrenzen van inkomenskwintielen in €, in 2023

Inkomenskwintiel	Inkomensgrenzen (bruto inkomen)
Laagste kwintiel	<33900
2e kwintiel	33900-54200
3e kwintiel	54200-84100
4e kwintiel	84100-128800
Hoogste kwintiel	>128800

Tabel II: Gemiddelde besteedbare inkomens van inkomenskwintielen, verdeeld over type eigenaar in €, in 2023

Inkomenskwintiel	Alle huishoudens	Woningeigenaren	Huurders in corporatiewoningen	Huurders in niet-corporatiewoningen
Laagste kwintiel	22000	23800	22100	19400
2e kwintiel	33700	36100	31800	31400
3e kwintiel	45900	47700	43100	41300
4e kwintiel	63900	64900	61500	58200
Hoogste kwintiel	114800	116000	93700	108100

Tabel III: Gemiddelde besteedbare inkomens naar inkomensdeciël in EUROMOD in €, in 2022

Inkomensdeciël	Gemiddeld besteedbaar inkomen	Gemiddeld besteedbaar inkomen (gestandaardiseerd)
Laagste deciël	17400	13600
2e deciël	25600	19200
3e deciël	29800	22600
4e deciël	37000	25900
5e deciël	44300	29400
6e deciël	51500	32500
7e deciël	59900	35700
8e deciël	69500	40000
9e deciël	79300	45900
Hoogste deciël	118400	69000

Noot: Het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen van huishoudens wordt berekend door het totale besteedbare inkomen te delen door de huishoudgrootte volgens de aangepaste equivalentieschaal van de OESO. Deze schaal kent een gewicht toe van 1 voor de eerste volwassene in het huishouden, 0,5 voor elke extra persoon van 14 jaar of ouder, en 0,3 voor elk kind jonger dan 14 jaar. Zie Amores et al., (2024) voor meer informatie.

Tabel IV: Hoofdverwarmingstype per inkomenskwintiel, 2019 en 2023

Type hoofdverwarming	Laagste kwintiel		Tweede kwintiel		Derde kwintiel		Vierde kwintiel		Hoogste kwintiel	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Individuele CV	80,6%	77,7%	86,1%	82,2%	88,4%	82,8%	90,3%	83,5%	90,6%	81,1%
Blokverwarming	9,9%	10,0%	6,0%	6,2%	4,0%	4,2%	1,9%	2,1%	0,7%	0,8%
Stadsverwarming	6,6%	7,3%	5,4%	6,0%	5,4%	6,2%	5,7%	6,0%	5,9%	6,0%
Elektrisch verwarming	1,4%	4,1%	1,1%	4,7%	1,0%	6,0%	1,1%	7,6%	1,7%	11,2%

Bron: Eigen berekeningen op basis van CBS microdata.

Tabel V: Hoofdverwarmingstype van laagste en hoogste kwintiel huishoudens in corporatiewoningen, niet-corporatie en koopwoningen, 2019 en 2023

	Woningcorporatie				Niet-corporatie huur				Woningeigenaar			
	Laagste kwintiel		Hoogste kwintiel		Laagste kwintiel		Hoogste kwintiel		Laagste kwintiel		Hoogste kwintiel	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Individuele CV	79,2%	76,7%	86,1%	84,0%	75,8%	71,7%	79,2%	74,4%	92,8%	91,0%	93,0%	87,7%
Blokverwarming	11,6%	12,5%	3,1%	3,3%	16,6%	18,3%	4,2%	4,7%	3,6%	3,6%	0,5%	0,6%
Stadsverwarming	8,0%	9,0%	10,1%	11,4%	7,1%	9,1%	15,8%	19,4%	3,5%	3,8%	5,8%	5,9%
Elektrische verwarming	1,8%	4,7%	1,6%	4,5%	1,5%	5,5%	2,2%	10,0%	0,4%	3,6%	1,7%	12,5%

Bron: Eigen berekeningen op basis van CBS microdata.